

I. Biographies / Biografieën

PETER ANTHONISSEN, MARNIX BEYEN, LUCIEN DE COCK, JAN DE MAEYER, GODFRIED KWANTEN & LIEVEN SAERENS
«Ast Fonteyne 1906-1991, Een kwestie van stijl»
 Leuven, Stichting Fonteyne/Universitaire Pers Leuven/
 KADOC, 1999, 324 p.

Zes auteurs behandelen de persoonlijke *Werdegang* van hun protagonist, ingebed in een breed panorama van de ideologisch-maatschappelijke evoluties (vooral binnen de katholieke leefwereld) tijdens interbellum, bezetting en ontluikende consumptiemaatschappij.

Godfried Kwanten schetst in “Moeders krullenbol” de afkomst, jeugd- en studie-jaren van Ast Fonteyne. Lieven Saerens situeert in “Op zoek naar erkenning” de gekwelde romanticus en artistieke bohémien (althans, zo zag Fonteyne zichzelf en zo percipieerden anderen hem) binnen “de zoektocht van een generatie Vlaamse intellectuelen en kunstenaars in de onttoverde wereld” van na de Eerste Wereldoorlog. Anarchistische, communistische en fascistische invloeden lieten zich gelden. Artistiek hanteerde Fonteyne met het *Vlaamse Volkstooneel* een modernistische vormtaal en een “gebonden” expressivisme in zijn plastisch oeuvre. Uiteindelijk bleef het katholieke aspect de doorslag geven. Enkele buitenlandse reizen, zijn (vaste) leeropdracht in het vrij onderwijs en zijn huwelijk vormen belangrijke elementen van de periode die Saerens als het *‘Wendepunt’* betitelt en waarin Fonteynes zoektocht gekristalliseerd lijkt in de begrippen stijl en orde. Het is ook de periode waarin hij (geheim) lid van het Verdinaso werd. Met “Grootse plannen, grote desillusies” karakteriseert Marnix Beyen de Tweede Wereldoorlog en zijn

gevolgen voor Fonteyne. Voor de eerste en laatste keer wierp deze zich voor korte tijd in de “politiek” als jeugdleider van het Verdinaso. Maar ook nu ging het hem meer om een “beheersing van de innerlijke brand”, om orde en stijl bij zijn knapen dan om rechtstreeks ingrijpen op politiek terrein. Fonteyne behoorde volgens Beyen dan ook eerder tot de “collaborationistische subcultuur” dan dat hij een regelrechte collaborateur (ook niet bij Zender Brussel) was. Fonteyne zorgde er op de koop toe voor dat hij niet te erg “verbrand” raakte. Terecht bleef de repressie voor hem dan ook vrij mild en werd zijn oorlogsbenoeming bij het Muziekconservatorium te Gent bevestigd. Toch voelde hij zich door deze periode klaarblijkelijk zo getekend dat hij het grootste deel van zijn oorlogspapieren vernietigde en voor de rest van zijn leven een antipolitieke houding aannam.

Deze biografie volgt een chronologisch-thematische mengvorm. Na het stuk van historicus Beyen volgen inderdaad “Met het stokje tussen de tanden” en “Alles is detail”, twee hoofdstukken van Peter Anthonissen over Fonteyne als voordrachtskunstenaar en leraar welsprekendheid resp. als regisseur in en buiten het onderwijs van 1933/45 tot 1971. Gesproken woord en charismatisch leraarschap zijn hier twee sleutelbegrippen; ondanks een voor de hand liggend gebrek aan specifieke, rechtstreekse bronnen in dit verband slaagt de auteur er toch in Fonteynes werking als pedagoog overtuigend in beeld te brengen. Zijn doel, “het veroveren van een levensstijl” (dixit “professor” Fonteyne), sloeg nog aan tijdens de schoolstrijd, maar het hoeft niet te verwonderen dat dit

vanaf het midden van de jaren '60 in een zich seculariserend Vlaanderen minder en minder respons kreeg. In de theaterwereld was Fonteyne overigens al in de jaren vijftig een outsider geworden.

Origineel is zeker het laatste hoofdstuk waarin Jan De Maeyer en dr Lucien De Cock, de geriater die Fonteyne behandelde, nader ingaan op zijn laatste jaren. Daarbij wordt ruim aandacht besteed aan fysieke en psychologische aspecten, zeker niet evident in de klassieke biografische traditie. Het waren jaren van reflectie, van religie als zingeving, van depressie na het overlijden van vrouw en zoon en ook meer en meer van "onrust om het niet-regisseerbare": dementie en dood.

De auteurs hadden de ambitie een multidisciplinaire totaalbiografie te schrijven, en zijn daarin bijzonder goed geslaagd. Haast alle facetten van de acteur, plastisch kunstenaar, regisseur, voordrachtskunstenaar en leraar welsprekendheid Ast Fonteyne komen aan bod, zowel op persoonlijk als op ideologisch-maatschappelijk vlak. In plaats van een chronologisch-thematische mengvorm had men bij de opbouw van de biografie natuurlijk alleen voor de chronologie kunnen kiezen met dan echt "totaalbiografische" hoofdstukken, maar de mengvorm is zonder meer verdedigbaar, zeker omdat als besluit een (misschien wat bondig) totaalportret wordt geschetst. Overigens is het boek (ondanks het co-uitgeversschap van de Stichting Ast Fonteyne) zeker geen hagiografie geworden, wat niet wegneemt dat Fonteynes betekenis als katalysator voor het "stijlvol mondig worden" van "twee generaties Vlamingen" in het slotwoord

duidelijk benadrukt wordt. Een kniesoor die erop let dat katholiek Vlaanderen en Vlaanderen tout court hier trouwens weer eens vereenzelvigd worden. Kortom, met een mooie lay-out, overvloedig geïllustreerd, met op haast elke bladzijde naast de tekst de weergave van sprekende tijdsdocumenten, met notenapparaat, index, bijlagen en biografisch repertorium valt dit werk bijzonder positief op tussen de andere luxe-uitgaven-in-cassette op de salontafel.

Dirk Martin